

ДІІТІВСЬКЕ МІСТЕЧКО

Навчальні корпуси, гуртожитки, приміщення майстерень і лабораторій, окремі споруди господарського призначення Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна об'єднані на території близько 25 гектарів у окреме містечко, яке отримало назву «діітівське» ще у 1930 р.

Основною силою на будівельних майданчиках ДІПТу були студенти, які працювали разом із викладачами на будівництві гуртожитків і навчального корпусу, прокладали дороги, працювали на цегельних і чавунно-ливарному заводах, у лігоспах.

Вже до вересня 1931 р. було зведено блоки першої будівлі — нині гуртожиток № 1. Спочатку частина приміщень була пристосована під навчальні аудиторії. На перших двох поверхах першого блоку були розташовані кабінети адміністрації. У квітні 1932 р. гуртожиток № 1 загальною площею 9292,4 м² було здано в експлуатацію.

Одночасно будувався навчальний корпус, їдальня та підстанції.

У червні 1932 р. до території містечка була підведена залізнична колія від станції Лоцманська (через роз'їзд Зустрічний). У листопаді того ж року закінчена прокладка двох трамвайних колій від вулиці Лагерної до території ДІПТу. Так інститут був включений у транспортну мережу міста.

У грудні 1932 р. був зданий в експлуатацію навчальний корпус площею 20100 м², а у лютому 1933 р. — їдальня на 300 місць та підстанція, що дала діітівцям освітлення в на-

вчальних аудиторіях і кімнатах гуртожитку. До березня всі заняття були перенесені до аудиторій навчального корпусу, а студенти оселилися в гуртожитку на території інститутського містечка.

У 1932 р. був побудований житловий будинок (тепер реконструйований будинок № 2) для професорсько-викладацького складу, а у 1937 р. увійшло в дію ще три будинки (нині № 1, 3, 4). Пізніше були побудовані навчальні майстерні, гуртожиток № 2 загальною площею 10126,2 м² якому розмістилася амбулаторія), водонапірна башта, гараж для автомашин.

В архівах ДІПТу зберігся альбом унікальних креслень «Проектні завдання добудови навчального корпусу Дніпропетровського інституту інженерів транспорту імені Л. М. Кагановича» (1939), виконаних проектною групою НКШС—ДІП м. Дніпропетровська.

У червні 1940 р. ДІПТ відзначив свій перший ювілей. До цієї дати була випущена брошура, в якій описано інститутське містечко: «У ДІПТі 24 лабораторії, 27 кабінетів, де зібрано все найкраще та нове, що є у транспортній техніці. В окремому блоці навчального корпусу знаходиться величезна бібліотека, що має на своїх полицях 250 тис. томів навчальної, наукової та художньої літератури; при бібліотеці просторий, добре обладнаний читальний зал.

В інституті створені чудові побутові умови для студентів і викладачів. В окремих упорядкованих будинках живе професорсько-викладацький склад, а студенти проживають у гуртожитках. У просторі кімнати гуртожитку заселяють по чотири-п'ять осіб. У кожному блоці є загальна роздягаль-

Навчальний корпус Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Будівництво гуртожитку, 1931 р.

План містечка ДІТУ

ня, червоний куточок, де завжди можна знайти свіжу газету чи журнал. Для дітей відкриті яслі, дитсадок.

Дітв'язям немає ніякої потреби відлучатися до міста. Поруч із гуртожитком розташована велика їдальня, яка обслуговує всіх студентів, викладачів і професорів. Трохи осторонь — лазня, у цьому ж приміщенні — пральня, перукарня, дезінфекційна станція. Про здоров'я студентів і викладачів піклується амбулаторія. Окреме приміщення виділено для швейної майстерні, фарбувальної та хімічистки. Є власний радіовузол, телефонний комутатор, поштове відділення, аптека. Увечері студент може піти до кінотеатру, подивитися новітні кінокартини, послухати концерт. У вільний час студент відвідує фізкультурний зал, обладнаний необхідним інвентарем для всіх видів спорту. Навіть придбати квіти можна в своїй чудовій оранжереї. У дітв'язькому містечку все під рукою».

У 1941 р. колектив ДІТУ евакуюється до Сибіру, а повертається в рідні стіни тільки після звільнення Дніпропетровська. Заподіяні руйнування були величезними, матеріальний збиток перевищував 25 млн. руб. Велика частина навчального корпусу була повністю зруйнована, а гуртожитки пошкоджені. На першому поверсі гуртожитку № 1 окупантами був влаштований гараж, на першому поверсі навчального корпусу розміщувалися стайні, а на верхніх — кабінети, в яких розташовувалося відомство залізниць окупованих східних територій. Після відступу ворога дітв'язьке містечко було невпізнаним.

Ще наприкінці жовтня 1943 р., у перші дні після звільнення Дніпропетровська, коли фронт був недалеко від міста, військовим командуванням було прийнято рішення розмістити на території містечка ДІТУ шпиталь. У прийомі поранених, їх санітарній обробці, перевезенні та розподілі брав участь і колектив інституту. З тих часів дотепер на одній зі стін інституту зберігся напис, що закликає боротися за життя поранених.

Одночасно були організовані роботи з відновлення будівель містечка. На першому етапі будівля навчального корпусу, де розташувався шпиталь, відновлювалася силами військового відомства. І це дало можливість поєднати зусилля колективу інституту та військових на будівельних майданчиках ДІТУ. Основні ж роботи з відновлення були доручені Управлінню будівельно-відновлювальних робіт (УСВР) Ста-

лінської залізниці та УСВР-6. Але ще йшла війна, не вистачало матеріалів, транспорту, робітників.

Основний тягар боротьби з розрухою ліг на плечі дітв'язів. Студенти та викладачі розбирали завали, ремонтували комунікації, розчищали дороги. Ще в евакуації, де залишалася основна частина колективу ДІТУ, взимку 1943–1944 рр. була організована заготівля лісоматеріалів силами студентів, викладачів і співробітників інституту. На підприємствах Новосибірська і Томська була налагоджена робота бригад із виготовлення деталей і складання меблів та устаткування. Дітв'язі групами виїжджали в район Барнаула, Іркутська, на станції Красноярської залізниці для заготівлі деревини.

У серпні 1944 р., відразу ж після прибуття з евакуації перших ешелонів, були організовані відновлювальні роботи. 178 студентів молодших курсів були направлені на будівельні роботи та в підсобне господарство. 133 особи було виділено на допомогу Дніпропетровському паровозоремонтному заводу (ДПРЗ) і в колісний цех заводу імені К. Лібкнехта. Частина студентів працювала на відновленні залізничної колії від роз'їзду Зустрічний до ДІТУ, якою доставляли будівельні матеріали та паливо. На початок жовтня ця колія була повністю відновлена, і другий ешелон із евакуйованими з Новосибірська прибув прямо на територію містечка ДІТУ. Для проживання студентів спочатку довелося використовувати більшу частину площі частково відновленого навчального корпусу. А з вересня у тому ж приміщенні проходили навчальні заняття у дві зміни.

Однак навіть беззавітний ентузіазм дітв'язів не дозволяв укластися в запланований графік робіт, основний обсяг яких

Загальний вигляд центральної частини містечка, кін. 30-х рр. XX ст.

Загальний вигляд центральної частини містечка

Вхід до старого навчального корпусу

Гуртожиток №1

був доручений Управлінню будівельно-відновлювальних робіт. Під час окупації Дніпропетровська постраждало багато підприємств, і управління було завантажене іншими об'єктами.

У ДІПТі до початку 1944–1945 н. р. у першому гуртожитку був відновлений тільки один блок, у другому — три. Складно було з постачанням будівельних матеріалів, новосибірські запаси були використані в перші ж місяці після реевакуації.

Для забезпечення відновлювальних робіт деревиною інститут отримав ділянку поблизу станції Білі Береги в Брянській області. Рубка велася силами студентів і співробітників. Заготовлені колоди вантажили у вагони та відправляли до Дніпропетровська. Для подальшої обробки колод на території інституту була встановлена пиорама.

Також були проблеми із забезпеченням водою. Тривалий час у навчальному корпусі, гуртожитках, будинках викладачів постійного водопостачання не було. Санітарні вузли не працювали, тому довелося спорудити тимчасові польові туалети. Вода, яку брали з водойм, була незадовільної якості. За питною водою доводилося ходити до колодязя поблизу станції Лоцманська. Важко було і з електроенергією. Були встановлені суворі норми: на одну кімнату в гуртожитку загальна потужність ламп не більше 100 Вт, на сім'ю викладача — не більше 60 Вт. Нагрівальними приладами користуватися заборонялося, розетки були опечатані. Нерідко викладачі та студенти працювали при каганцях.

Бракувало навчальних і побутових меблів. У нагоді став досвід роботи майстерень інституту, де своїми силами почали виготовляти та збирати парти, столи, креслярські дошки, ліжка та інше.

До початку 1945 р. на території ДІПТу було 12 лабораторій і 27 кабінетів загальною площею 1300 м², оснащених обладнанням вартістю 900 тис. крб.

У перше воєнне літо містечко почало відроджуватися з неймовірною швидкістю: почала працювати їдальня, навчально-виробничі майстерні, насосна, котельня, банно-пральний комбінат, пізніше — поліклініка та санаторій.

Із весною 1946 р. прийшли нелегкі голодні будні. У дітвіському містечку були розорані практично всі вільні клатки землі під овочі. На території інституту було споруджено невеликий млин, олійницю та овочесховище. ДІПТ того часу тримався не так на суворості статуту, як на традиціях взаємодопомоги та підтримки. При цьому цілодобово кипіла робота на будівельних майданчиках. Уже через два роки після реевакуації всі відновлені площі головного корпусу були віддані для навчання в одну зміну.

До початку 1946–1947 навч. року дітвівці своїми силами виготовили 427 парт, 500 столів, 1000 креслярських дошок, 720 тумбочок, 60 аудиторних дошок.

У 1946 р. Міністерство шляхів сполучення СРСР видало розпорядження про дозвіл підприємствам передавати ВНЗ по одному-два зразки вітчизняного та імпортного обладнання. Так інститут придбав діючий паровоз серії ТЕ-52, який був і як навчальний посібник, і як засіб транспортування вантажів.

Виснажені війною та голодом люди не шкодували сил на відбудову, і кожен невеликий успіх був значною подією. Наприклад, справжньою перемогою було часткове відновлення в інститутському містечку регулярного водопостачання. Його вдалося налагодити у 1947 р., коли силами дітвівців була побудована лінія водогону довжиною два кілометри від однієї з міських водокачок.

Крім того, значною подією стало завершення прокладки трамвайної колії від Лагерного ринку до інституту, яка спочатку була вузькоколійною, а в 1947–1948 рр. її було переширено на стандартну колію. Міський трамвай зв'язав прямим маршрутом ДІПТ, який вважався околицею міста, з центром Дніпропетровська.

А у 1947 р. була побудована хлібопекарня. Хліб за рахунок скорочення транспортних і трудових витрат став не тільки доступнішим за ціною, а й відрізнявся якістю. Смачні діїтвські буханки славилися на все місто. Інститутське містечко перетворювалося на один із найбільш облаштованих районів Дніпропетровська. За неповні три роки після реєвакуації основні будівельно-відновлювальні роботи були завершені. Почали працювати їдальня, банно-пральний комбінат, дитячий садок, майстерні з пошиття одягу та ремонту взуття. Проїжджі частини доріг були вимощені бруківкою, доріжки та алеї заасфальтовані.

За успішне виконання плану відновлювальних робіт заступник Наркомшляху нагородив начальника інституту В. А. Лазаряна та кількох співробітників пам'ятними нагрудними знаками.

У зв'язку зі швидким зростанням контингенту студентів інститут продовжував відчувати дефіцит площі. Навчальна частина змушена була складати спеціальний розклад проведення занять у приміщеннях лабораторій і майстерень у другій половині дня. Тому в 1947 р. було розпочато зведення нового навчального корпусу загальною площею 11092,2 м², який введено в експлуатацію у 1955 р. Автори проекту В. І. Масленников і К. І. Рождественський у його основу поклали класичні рішення. Візитною картою інституту став головний фасад нового корпусу з фронтоном на восьми колонах, що зараз прикрашає проспект Ю. Гагаріна.

Також у 1956 р. були введені в експлуатацію ще два житлових будинки для викладачів (№ 5 і № 6). У 1957 р. збудовано гуртожиток № 3 загальною площею 4502,5 м².

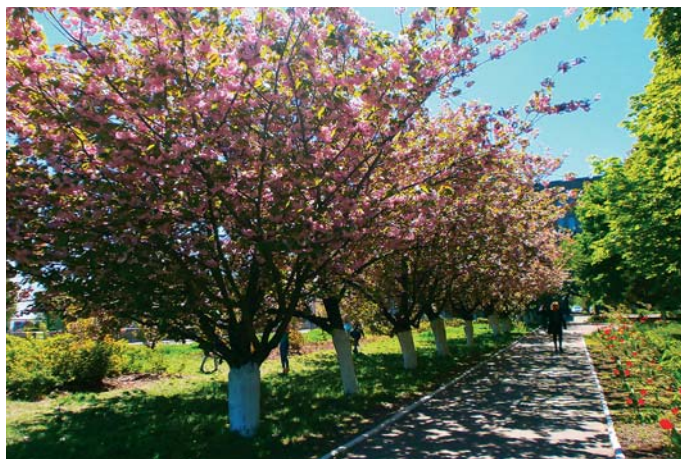
У 1961–1962 н. р. в студентському середовищі виникла ідея громадським коштом спорудити на території містечка пам'ятник загиблим студентам-воїнам. Для поповнення громадської скарбнички студенти на канікулах заробляли гроші, збираючи макулатуру та металобрухт. У 1967 р. відбулося урочисте відкриття пам'ятника.

Упродовж 1966–1971 рр. у ДІПТі було введено в дію плавальний басейн (1967), кафедра фізичного виховання отримала спортивний комплекс загальною площею 2054,2 м² на чотири зали (1969–1970), завершено будівництво приміщень лабораторії механіки ґрунтів (1967), проведені роботи з добудови п'ятого поверху двох прибудов старого корпусу, розпочав роботу геодезичний полігон на р. Самара (1966–1969), для співробітників на території містечка збудували ще два житлових будинки (№ 9–1965, № 10–1967 на 158 квартир), прийняті в експлуатацію нові приміщення, реконструйована котельня та їдальня. У 1974 р. було прийнято у експлуатацію гуртожиток № 4 загальною площею 6976,4 м² на 513 місць.

Зусиллями колективу в 1975 р. були побудовані до старого навчального корпусу друга і третя добудова (86,58 м²). Це дало можливість надати нові приміщення бібліотеці, деяким кафедрам. У 1977 р. було добудовано четвертий блок до навчального корпусу загальною площею 46,72 м².

У 1981 р. на території містечка відкрився дитячий садок для дітей студентів і викладачів та прийнято в експлуатацію гуртожиток № 5 загальною площею 10968,1 м².

У 1984 р. до нового корпусу був добудований комплекс актового залу на 960 місць, який став одним із найбільших у Дніпропетровську.

Алея сакури

ДІПТ узимку

Житловий будинок на 186 квартир, збудований у 2014 р.

Напередодні святкування 85-річчя ДІПТу на території містечка з'явився новий красень — житловий будинок на 186 сучасних квартир, який був зведений зусиллями діїтвського колективу.

Сучасне діїтвське містечко славиться спортивним комплексом, що включає кілька стадіонів, квітучими алеями, облаштованими куточки відпочинку.

Все це дбайливо доглядають діїтвці, зберігаючи традиції від покоління до покоління.